

שז"ת הקוראים [ג]

דבר העורך

שאלות והערות רבות הגיעו בנושאי הקדיש, ותפילתנו שנזכה להעלות בקרוב מאמר מתומצת בנושא שיענה על הרבה מהשאלות ויבאר הרבה מהערות, וכן על קדושה. [נודה למי שישלח לנו מידע על תשובת הר"י גיקטליא המובאת בב"י בסימן נ"ז והובאה בעלון 'יתרו' על כך שצריך לומר איש"ד עד יתברך ועד בכלל, שכתב הב"י כי הר"יג האריך בטעם הדבר, ולא העתיק את הסברו], וברוב עם הדרת מלך, לבינתיים מצו"ב שאלות נוספות שקשורים ברובם לנשיאת כפי הכהנים לברך את ישראל בברכות הכוללות את כל הברכות והטובות שבעולם.

שאלה ט':

מה שכתבתם שהכהן יסיים את הרבש"ע שאומר אחרי ג"כ עם סיום ש"ץ המברך את עמ"י בשלום, שהאמן של הציבור יעלה גם לרבש"ע הזה – איך תעלה עניית אמן על המברך את עמ"י בשלום, לתחינת הכהנים, הרי הציבור אינם שומעים, ומי יודע בכלל שהיא נאמרת? ומי מתכוון לענות על זה? וכי אמן יכול להועיל לברכה שהעונה לא יודע ולא מכוון עליה?

תשובה:

שאלה גדולה שאלתם, והרבה נתקשו בה, היאך עניית אמן על דבר אחד תעלה לברכה אחרת ללא ידיעה וכוונה. וכבר מצינו כן בגמרא לגבי מי שחלם חלום ונפשו עגומה עליו, שיאמר נוסח הנקרא 'הטבת חלום' [בברכות נ"ה]: וליסיים בהדי כהני, דלעני ציבורא אמן גם על בקשתו, ומי יודע מחלומותיו והטבת חלום שאומר?

ולומר שיכוונו הקהל על האומרים הטבת חלום ועל תחינות הכהנים צ"ע, שהרי בגמרא נאמרו הדברים בסתמא שמי שחלם לו חלום יתפלל אז ויסיים עם הכהנים, ומשמע שזה גם בזמן שנשאו כפיהם בכל יום, ומי מהקהל יודע אם ביום זה יש מיטיב חלום בקהל הזה, שיכוון עליו כשעונה אמן? ולומר שיכוונו הכל תמיד שיתקבלו כל הבקשות הנאמרות כעת, צ"ע להכניס זאת בכוננת האמן, וגם שזה לא מסתבר כלל בתחינות כאלו הנאמרות בלחש דייקא [שהרי פשיטא שנתקנו לאמרם בלחש שלא להפריע לחזרת הש"ץ וברכת הכהנים], וא"כ הוא ממש פלאי. ונראה לבאר: שעניית אמן על בקשה אחת מועלת על כל הבקשות הנאמרות באותה השעה, בסגנון האמור בש"ס, למי שלא יכול להגיע לבית הכנסת להתפלל עם הציבור, שיש לו לכוון תפילתו לשעה שהציבור מתפללים, שאז זו עת רצון לקבלת התפילות, אפילו שדינו כמתפלל יחיד שהרי אינו נמצא עמם, מ"מ עת הזו היא עת רצון, והכי נמי בעת עניית הציבור על ברכת הכהנים הוא עת רצון גדול לקבלת ברכתם, וממילא עת רצון לכל הברכות המסתיימות באותה השעה, שיתקבלו עם קבלת בקשת הציבור שיאמנו דברי הכהנים

המברכים ויתקיימו, וכן מצינו בשרה צחוק עשה לי אלוקים וגוי הרבה עקרות נושעו עמה, והרבה תפילות התקבלו ורב שחוק וחדווה היה בעולם באותה השעה.

שאלה י':

יש סידורים שנדפס בהם תחינה לכהנים גם לפני ברכת כהנים, זהו מנהג טוב, או משהו הלכתי?

תשובה:

גם תחינה זו מקורה בגמרא [סוטה ל"ט]. ובשו"ע [קכ"ח, ט'] לפני ג"כ יאמרו הכהנים, "יהי רצון מלפניך האוי"א שתהיה ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל ברכה שלמה ולא יהיה בה מכשול ועוון מעתה ועד עולם" וצריך לאמרה.

שאלה י"א:

אם זה הובנה קשה כיום לאמרה אחרי מודים דרבנן?

תשובה:

כהן שיכול להספיק בנחת גם מודים דרבנן וגם תחינה זו יאמר שתיהם, ואם לאו תחינה המיוחדת לו קודמת, ואם יכול בנחת לומר לפחות מודים אנחנו לך יאמר, ועמ"ב סק"ל.

שאלה י"ב:

הכהן יאמר עם התחינה, אמן על ז'לך נאה להודות'?

תשובה:

לגבי האמן שאחרי ברכת מודים אם יאמרו הכהנים, נחלקו הפוסקים בזה, שהרי מקור סידור אמירת תחינות הללו מקורם הוא ברש"י סוטה ל"ט: ומשם הביאוהו הראשונים והאחרונים, והנה רש"י שם דקדק מאד בדבריו שאת התחינה שלפני ג"כ יסיימו הכהנים עם סיום עניית אמן של הציבור על ברכת ההודאה, ואילו את התחינה הנאמרת לאחר ג"כ דקדק לכתוב שיסיימוה עם סיום הש"ץ את ברכת השלום, ובטעם הדבר כתב הלבוש דסבר דבעינן שיסמכו הכהנים התחינה למצוות ג"כ דייקא, ולכאורא יל"ב עוד שתחינה זו שלפני ג"כ וברכת ההודאה לא דמו בתוכנן כלל זל"ז וכוונת האמן שפיר עשויה לבלבל את הכהנים [ובשונה מהתחינה שלאחר ג"כ שדומה מאד לברכת שים שלום בתוכן, ואולי גם זה נכלל בכוננת הלבוש] והא"ר הרעיש לדקדק לעשות כן, וכן כתב בשו"ע להדיא "ומאריכים בתפילה זו עד שיכלה אמן של הודאה מפי הציבור". ודבריו מסתברים מאד, הביאו השעה"צ בסימן קכ"ח, ס"ק ל"ד. אבל רוב האחרונים העתיקו את דברי הבי"ח שיסיימו הכהנים את תחינתם עם סיום הש"ץ את ברכת ההודאה, ולפני עניית האמן, [וס"ל שעניית האמן של הציבור על ברכת ההודאה מועלת גם לקבלת תחינתם, אפילו שהיא על ענין שונה ולא מכוונים על תחינתם] ולפי"ז יכולים הכהנים לענות אמן – אם יכולים אז לכוון דעתם על מה הם עונים אמן כמבואר בסימן נ"ו במ"ב ס"ק ט' – כמשי"כ כ"ז המ"ב בס"ק ל"א.

ולעני"ד ברור שבמקום ספק אם יכוון כראוי גם בתחינה וגם באמן של הודאה, יעדיף את תחינת הכהנים שזו חובתו, וגם שאמן ללא כוונה עשויה להיות נכללת באמן יתומה רח"ל וחמירא טפי, והבי"ח גופיה נמי לא כתב שהכהן צריך לענות, אלא רק שיסיים קודם עניית הקהל לדעתו.

שבת שלום

לקבלת חומר ולשאלות ניתן לפנות למכון עניית אמן בהלכה:

077-444-7946 מספר:

נא צלם ופרסם גם אתה
בין מכריך וידיך

מאימתי רשאים הכהנים לברך?

”אמר רבי זירא אמר רבי חסדא,
אין הכהנים רשאים להתחיל בברכה עד
שיכלה דיבור מפּי המקרא”

[סוטה ל"ט: שו"ע קכ"ה, י"ה]

זכור!

על הציבור לשמוע את כל התיבות
מפּי הכהנים יפה, ולא תתערב בהם שמיעתם מהמקרא!

מקורות: שו"ע הרב סימו קכ"ח, כ"ט. והו"ד במ"ב שם ס"ק ס"ז

גם החזן וגם הקהל, וכן בבית - כולנו מקדישים 2 שניות בין ברכה לברכה - לעניית אמן כהלכה!